

res c. kr. namestništveni svetovalec v Trstu glede šolstva to, kar je v vsakem normalnem šolskem okraju c. kr. okrajni glavar, to je predsednik okrajne, oziroma mestne šolske oblasti. Pa le formalno, v istini je stvar neizpremenjena, kar bi bila morala vlada pa že prej vedeti, če bi bila hotela zadevo res jedrnat premisliti. Znano je vendar, da je v mestih z lastnim statutom (avtonomijo) župan istočasno predsednik mestnega (= okrajnega) šolskega sveta; tembolj grede te pravice županu samostojnega mesta Trsta. Ker je pa bilo vendar treba zavzeti neko stališče napram gospodarstvu mestnega sveta (ki je istočasno deželni zbor) na šolskem področju, so formalno izročili okrajno šolsko oblast c. kr. namestništvu svetovalec in temu pridelenim c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom, stvarno pa pustili vse pri starem. In drugače tudi ni moglo biti, ker ima stvar dvojno lice. Treba je rešiti vprašanje deželnega in okrajnega (t. j. mestnega) šolskega sveta. Danes v Trstu nihče ne ve, kje začne ali neha delokrog ene ali druge teh oblasti, ki jih faktično ni. Tako n. pr. nima tržaško deželno zastopstvo (= deželni zbor in deželni odbor) nikakega vpliva na državne srednje šole, dočim imajo v drugih deželah deželni odbori po svojih zastopnikih v c. kr. deželnih šolskih svetih odločilno moč glede takih zavodov. V tem oziru imamo torej v Trstu neomejen absolutizem, medtem ko je nižje šolstvo popolnoma v rokah mestnega sveta, torej naravnost republiški ustav. Da bi se za Trst in okolico ustanovil c. kr. deželni šolski svet, ki bi mu bil predsednik c. kr. namestnik in v katerem bi imel mestni svet, t. j. deželni zbor, svoje zastopnike in v katerem bi imela svoje zastopnike tudi učiteljstvo in cerkev, o tem načeta ne vlada ne mestni svet nič vedeti. Vlada si namreč s tem zanemarjanjem zagotavlja prostost glede srednjega šolstva, kjer cvete germanizacija bolj kakor v šolstvu katerekoli druge dežele, mestni svet si pa ohrani ob tem sistemu moč nad ljudsko šolo, ki mu pomaga umetno vzdrževati jako izpostavljeno „italianita“ mesta. Tako kuhata ob istem ognju brezpostavnosti vsak svojo juheco navidezno srđita nasprotnika: laška irredenta in nemška avstrijska vlada. Drva za ta ogenj kradeta pa oba kuharja v slovenski šumi. In ker obstoji to razmerje že, odkar imamo v Avstriji ustavo, je v Trstu težko dobiti ljudi, ki bi se izpodtikali nad tem; postalo je to nekako predmet splošnega naziranja in zadovoljni so vsi, tudi Slovenci, ki splošno pričakujejo in zahtevajo zadoščenja le od vlade, ki pa vidi v Trstu le nemški interes. Da je to res, nam kaže med drugim tudi ti dve činjenici.

Vlada zahteva, da mora vsaka učna oseba na tržaških mestnih šolah dokazati izpit iz nemščine kot drugega deželnega jezika; Lahko so se tej zahtevi le toliko upirali, kolikor se je tikalo izpitnih komisarijev; niso mirovali, dokler niso dosegli posebne izpitne komisije na namestništvu v Trstu, kjer zdaj vladne Nemec Brunnlechner aproba vsakega laškega kandidata, če zna le par nemških stavkov, medtem ko so bili prej dotični komisariji v Kopru in Gorici (navadno Slovenci) bolj strogi, tako, da je marsikak tržaški učitelj delal tisti izpitek dvakrat, trikrat, ter tako trpel ob imenovanju za definitivnega. Drug primer vladnega favoriziranja nemštva je pa dejstvo, da je vlada prevzela v državno službo pet učiteljev zasebne nemške ljudske šole tukajšnje evangelijske občine, dasi vzdržuje sama za tržaško nemško kolonijo 75 razredov javne ljudske in meščanske šole z nemškim učnim jezikom; zgodilo pa se je to zaradi tega, ker je lani država dala slovenski zasebni šoli pet učnih oseb na razpolago, da se ne bi moglo očitati vladi pristranosti!

O sedanjem c. kr. namestniku princu Hohenloheu gre glas, da je demokrat. Če je to res, potem bo moral to tudi pokazati ter predložiti novemu deželnemu zboru načrt zakona o ustanovitvi deželnega in mestnega šolskega sveta: dokler tega ne stori, se ne more obraniti očitanja, da z dopuščanjem brezpostavnosti na šolskem torišču pospešuje razširjanje nemštva ter italijaniziranje slovenskega naseljenja v Trstu.

Kot anakronistiško prikazen v tržaškem šolstvu navajam uredbo, po kateri imamo v okolici vlemesta Trsta le šestletno šolsko obveznost z nadaljevalnim dveletnim tečajem, kar je pač primerno za kako gorsko zakotje ne pa za okolico svetovnega mesta z mednarodno trgovino! Najmanj tri meščanske

šole bi morali imeti Slovenci v okolici: v Barokljah, na Vrđelu in v Škedenju; v mestu je pa absolutno potrebno kakih pet ljudskih šol in dve (deška in dekliška) meščanski šoli s trgovskim značajem. Upamo, da bodo slovenski deželni poslanci, ki jih je izvolila tržaška okolica, imeli na skrbi slovensko šolstvo tu ob naši divni Adriji. Rešetar.

Pripravljajte se na „Zavezino“ skupščino v Mariboru.

Zveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic.

Vodstvo „Zveze“ s obrača tem potom do slovenskega štajerskega učiteljstva in ga nujno vabi, naj blagovoli prepisati spodaj priobčeno vlogo na ministrstvo in jo izroči županstvu svoje občine (v katerem šolskem okolišu je več občin, vsakemu županu posebno vlogo) v podpis in v pečat. Nihče se ne bo upiral podpisati take vloge, v kateri se želi, da prispeva država k šolskim stroškom.

Opremljena prošnja naj se pošlje kakemu, državnemu poslancu n. pr. Robleku, dr. Ploju, Ježovniku itd.

Nujno na delo! Naznanite nam pa zaradi evidence, katere občine so take vloge napravile in komu so se izročile.

Besedilo vloge je doslovno enako nemškemu, kakor ga pošiljajo zgornje in srednještajerske občine in se je sklenilo v zadnji odboru seji „Steierm. Lehrerbunda“.

Ne odlagajte, da ne bo prepozno!

Županstvo

v dne 1909.

C. kr. ministrstvo za uk in bogočastje na

Dunaju.

Težko breme, ki ga morajo v sedanjih hudih časih nositi v Avstriji posamezne občine, je preveliko zadolženje dežel zaradi izdatkov za javne naprave. Posebno veliki so stroški za šolo, ki zaradi vedno večjih zahtev rastejo od leta do leta. Tem zahtevam pa je ugoditi tem težje, ker je z njimi neločljivo združena tudi potreba zvišanja učiteljskih plač. Ne da se tajiti, da sedanji dohodki nikakor več ne odgovarjajo stanu našega ljudskošolskega učiteljstva in da se morajo torej na vsak način na novo urediti.

Vsa prizadevanja odpomoči tem deželnim težnjam so izražena v besedah: saniranje (ozdravljenje) deželnih denarnih razmer, s čemer se bavi ne le samo vsak resen politik, ampak že prav živo se zanimajo za to vprašanje tudi merodajna upravna zastopstva. Razvili so se že razni načrti, kako bi se dala ta naloga rešiti; poseben načrt je izdal tudi c. kr. finančni minister gospod dr. pl. Bilinski.

Dosedaj znani tozadevni predlogi so, da ali posamezne dežele izvedejo saniranje (ozdravljenje) svojih denarnih razmer samé, ali pa si poiščejo kak nov stalen vir dohodkov ali pa zahtevajo, da se podeli deželam primerna podpora iz državnih sredstev.

Vendar noben ta predlog ne odgovarja svojemu namenu. Da bi dežele same izvedle ozdravljenje svojih denarnih razmer, bi bilo le mogoče v slučaju, ako bi se dežele doklade izdatno zvišale ali pa se izdatki dokaj omejili. Glasovati za zvišanje deželnih doklad pa si bodo pravi ljudski zastopniki resno premislili. Da bi se pa deželni izdatki kolikor mogoče znižali, to tudi ne gre, ker bi s tem prenehalo vse kulturno delo, kar bi pa država sama občutila najbolj. Poiškati pa nov stalen vir dohodkov in jih prepustiti deželi, tudi ni lahko, ker je že itak država pobrala vsa davek, nekateri novi pa, ki bi se naj uvedli, kakor n. pr. davek na luksuz (razkošnost), bi bili tudi malenkostni, ker bi že stroški za njih pobiranje požrli vse dohodke. Če pa bi se naj uveljavil predlog, da se naj da deželam primerna podpora s strani države, pa bi bilo pač težko določiti, kako se naj ta razdeli. Isto velja tudi o načrtu c. kr. finančnega ministra gospoda dr. pl. Bilinskega. S celim načrtom se je že javnost pečala obširno ter ga — odklonila; saj pa bi tudi, ako bi se uveljavil, vplival jako sumljivo na kulturni in gospodarski razvoj posameznih dežel, iz česa je razvidno, da je v nasprotju s poljedelstvom in šolo.

Podpisano občinsko predstojništvo smatra torej zahtevo češkega deželnega odbora, da

naj prevzame polovico deželnih stroškov za šolo država, kot edino in primerno sredstvo za ozdravljenje deželnih denarnih razmer.

Ta zahteva je že zaradi tega popolnoma opravičena, ker ima edino država največ koristi iz vsemu prebivalstvu namenjenega šolstva, za katero bi morala torej sama dajati primerna sredstva; saj vendar nadalje zahteva zaradi šolske obveznosti od vsakega državljana, da si pridobi gotovo znanje in izobrazbo v šoli, ki jih mora staviti in urejevati dežela po zakonih države. Iz teh naprav pa ima tudi največ koristi država sama, zakaj splošna izobrazba ljudstva pride edino le nji in njenim smotrom v prid. Vendar znesek, ki ga prispeva država k stroškom za šolo, ni niti upoštevanja vrden, kaj še da bi bil primeren koristi, ki jo ima od šole. K 87 milijonom kron, ki jih morajo prispevati dežele za vzdrževanje ljudskega šolstva, da država le 561.000 kron in še ta vsota se ne porabi za šolstvo samo, ampak le za njega nadzorstvo in za učiteljska. Kako daleč je še torej Avstrija v tem oziru za drugimi državami, je najbolj razvidno iz slučaja da je pruka država k vsem stroškom za šolstvo, ki so znašali 1890. leta — 80 milijonov kron prispevala 41,1 %, torej skoraj polovico, in Francija, ki je istega leta žrtvovala v državnošolske nameene 223 milijonov frankov.

Pravi napredek in razvoj našega šolstva, kakor tudi saniranje (ozdravljenje) deželnih denarnih razmer pa smemo pričakovati le tedaj, če si bo tudi država v svesti, da je tudi ona dolžna prispevati k stroškom za šolo in da s tem nikakor več ne odlaga.

Podpisano županstvo se čuti torej dolžno izjavljati:

Kot edino sredstvo za saniranje deželnih denarnih razmer in s tem posameznim deželam omogočiti, da v polni meri posvetijo vso skrb šoli in učiteljstvu, smatra županstvo, da prevzame država nase 50 % vseh deželnih stroškov za šolo

Župan:

Načrt zakona,

ki se z njim premeni § 4., 20., 30., 31., 37., in 38. deželnega zakona za Istro z dne 27. julija 1875, št. 18.

Po predlogu deželnega zbora Svoje mejne grofije istrske ukazujem to-le:

Člen I.

§§ 4., 20., 30., 31., 37. in 38. deželnega zakona z dne 27. julija 1895, št. 18, se v svoji sedanji obliki razveljavijo in na njih mesto stopijo sledeča določila:

§ 4. Zastopnik šole v krajnem šol svetu je voditelj šole. Če je v obsegu delokroga krajnega šol. sveta več šol je pa oni učitelj zastopnik, ki ga izvoli izmed sebe na dotičnih šolah službojoče usposobljeno učiteljstvo.

Vsak voditelj ima pravico zastopati pri sejah krajnega šol. sveta svojo šolo s posvetovalnim glasom, zato mora predsednik vsakokrat naznaniti vsem voditeljem čas in kraj seje, ker so v slučaju opustitve tega vsi sklepi neveljavni in predsednik mora sklicati na svoje stroške po predstojajočih določilih drugo sejo.

§ 20. Okrajni šol. ki svet obstoji:

a) Iz predstojnika okrajne politične oblasti kakor predsednika. Kot ugovor namestnik je vselej okrajni šol. nadzornik, kjer je več okrajnih nadzornikov, oni, ki ga določi predsednik

b) Iz poenega dušnega pastirja onih veroizpovedanj, katerih znaša število duš v okraju več kot 1000. Imenovanje pripada škofiškemu ordinarijatu, oziroma senioratu.

c) Iz treh za ljudskošolski učiteljski stan usposobljenih, v okraju službojočih učiteljskih oseb, od katerih voli vsak oddelek okrajne učiteljske konference po enega, ako se ta deli po narodnostih, a tretjega imenuje deželni šolski svet izmed ljudskošolskega učiteljstva, službojočega v dotičnem okraju. Ako je vse učiteljstvo združeno v en oddelek, voli skupno zgoraj navedena člana

d) Iz štirih članov, ki jih imenuje deželni odbor izmed občinskih volilcev, bivaajočih v okraju; kjer sta dve narodnosti v okraju, je imenovati od vsake po dva.

§ 30. Za celo deželo se določi 8 okrajnih ljudskošolskih nadzorniških mest in dve mesti nadzornikov meščanskih šol. Svoj delokrog imajo sledeče:

1. Eden za hrvaške ljudske šole okrajnih glavarstev: Pazin, Pulj, Poreč in Rovinj.

2. Eden za hrvaške ljudske šole okrajnih glavarstev: Volosko in Koper.

3. Eden za slovenske ljudske šole okrajnih glavarstev: Koper in Volosko.

4. Eden za hrvaške ljudske šole okrajnih glavarstev: Lošinj in Krk.

5. Eden za italijanske ljudske šole okrajnih glavarstev: Lošinj, Krk in Volosko.

6. Eden za italijanske ljudske šole okrajnih glavarstev: Poreč, Pazin in Rovinj.

7. Eden za italijanske ljudske šole okrajnega glavarstva: Koper.

8. Eden za italijanske ljudske šole okrajnega glavarstva: Pulj.

Eden nadzornikov za meščanske šole je določen za meščanske šole s slovanskim učnim jezikom, a drugi za one z italijanskim učnim jezikom.

Imenovanje okrajnih šol. nadzornikov se izvrši sledeče: Doželni šolski svet predloži ministru za bogočastje in uk terno, ki imenuje enega izmed v terno postavljenih. V terno se sme postaviti le one ljudskošolske učitelje, ki službujejo na ljudski šoli v dotičnem okraju.

Funkcijska doba vseh članov okrajnih šol. svetov traja 6 let.

Na enak način se imenujeta nadzornika meščanskih šol.

Če okrajni šol. nadzornik ni še od okrajnega šol. sveta, vstopi vanj z imenovanjem nadzornikov kot član.

§ 31. Oni, ki je imenovan okraj. šol. nadzornikom, dobi za nadzorniške dobe dopust, a mesto njega se nastavi suplent. Stroške za suplenturo se pokriva iz deželnega šol. zaloga. Leta, ki jih je kdo odlučil kot okrajni šolski nadzornik, so mu šteta enako drugim službenim letom.

§ 37. Deželni šolski svet obstoji:

a) Iz deželne šefa ali od njega določenega namestnika kot predsednika.

b) Iz štirih od deželnega odbora izvoljenih članov, od katerih sta dva slovanske in dva italijanske narodnosti.

c) Iz referenta ekonomično-administrativne šolske zadeve.

d) Iz deželnih šolskih nadzornikov za ljudske in srednje šole.

e) Iz dveh katoliških duhovnikov, od katerih je eden Slovan eden pa Italijan.

f) Iz štirih za učiteljski stan usposobljenih oseb, od katerih sta dva ljudskošolska, a dva srednješolska učitelja.

§ 38. Člane, našete v § 37. pod c) in d), imenuje cesar na predlog ministra za bogočastje in uk, ki se ima posvetovati glede predloga administrativnega referenta z ministrom za notranje zadeve, a glede članov pod d) z deželnim šolskim svetom.

Člane pod b) izvolijo deželni odborniki izmed onih volilcev, ki imajo pravico voliti v deželni zbor, in sicer dva odbornika slovanske narodnosti in dva odbornika italijanske narodnosti.

Člane pod e) izvolijo istrski škofje izmed duhovščine, službojoče v Istri.

Člane pod f) izvoli vsak oddelek deželne učiteljske konference po enega izmed usposobljenega ljudskošolskega na javnih ljudskih šolah v Istri službojočega učiteljstva, a druga dva izvoli izmed sebe srednješolsko učiteljstvo, službojoče v Istri, in sicer enega slovansko in enega italijansko. Vse izvolitve članov pod b), e) in f) potrjuje cesar.

Opravična doba izvoljenih članov je šestletna.

Dohodki administrativnega referenta in deželnih šolskih nadzornikov se urejajo z državnim zakonom in se pokrivajo iz državnih sredstev. Dijete članov pod b), e) in f) so enake dijete članov deželnega zbora in se pokrivajo iz deželnih sredstev.

§ 47. Tu določene premembe zadobe veljavo, kadar zadobe najvišje potrdilo, in dosedanje šol. ke oblasti imajo razpisati in izvršiti potrebne volitve najdalje v dobi 3 mesecev, šteto od zgoraj navedenega časa. Dokler niso izvršene volitve in dokler ne dobe izvoljeni člani najvišjega potrdila, opravljajo vsa opravila deželnega šolskega sveta dosedanja člani, a s potrditvijo je potekla njih poslovna doba.

Orožnik v — šoli!

Dne 27. maja t. l. se je podpisancu pri meril slučaj, ki je skoraj gotovo edini na Slovenkem in menda še daleč naokrog. Sodnijski sluga c. kr. okr. sodišča

Dalje v prilogi.

v Marnberku me je s pomočjo orožnika iztrgal med poukom iz razreda ter odgnal k sodišču.

Stvar je namreč ta-le:

Državno pravdnstvo v Mariboru je preiskovalo neko zadevo glede občinskih volitev na Muti. Preiskavo je vodilo c. kr. okrajno sodišče v Marnberku, ki je hotelo tudi mene zaslišati kot prič. Poslalo mi je po pošti dvoje vabil z nemškimi naslovi. Jaz sem obe pismi neodprti vrnil ter zahteval na podlagi člena XIX. drž. osn. zakonov slovensko vabilo s slov. naslovom.

Dne 27. maja — četrtek, a šolski dan — pa pride sodnijski sluga okoli pol 9. ure in mi izroči nemški pisano listino, s katero me obsoja isto sodišče na 40 K globe, oziroma 4 dni zapora, ker se nisem odzval nemškim vabilom. Obenem pa zahteval, da grem takoj z njim k sodišču. Jaz seveda tudi od njega nisem sprejel nemških listin, temveč zahteval slovenskih. Samoobsebi umevno, da tudi z njim nisem hotel iti. Sodnijski sluga je odšel nazaj, jaz pa v šolo.

Tik pred 11. uro pa pomoli sodnijski sluga glavo v razred, ne da bi potrkal. Jaz stopim iz razreda ter vidim orožnika z nasajenim bajonetom pred vrati. Celo situacijo sem takoj uvidel. Ker je imel še I. razred odmor in je polno otrok opazovalo ta prizor, sem prosil oba funkcionarja, da gresta za nekaj minut v moje stanovanje, da ne bodo otroci opazovali cele stvari. Šla sta in ker sta zahtevala, da grem takoj z njima, sem izjavil, da se ne protivim pač pa naj počakata kakih pet minut v sobi, da ukrenem potrebno zaradi popoldanskega pouka.

Jaz odidem zopet v razred, a za menoj takoj tudi sodnijski sluga z orožnikom. Sodnijski sluga je stopil meni nič tebi nič zopet v razred ter zahteval, naj takoj odidem. Orožnik je ostal pri odprtih vratih. Jaz sem izprva mirno prosil, da naj počakata par minut. Potem pa odločno protestiral, rekoč, da se me ne sme motiti v izvrševanju mojih uradnih dolžnosti. Na to je postal sodnijski sluga še bolj osoren in zahteval, da grem takoj z njima, pri čemer ga je orožnik podpiral. No, in tako sem moral pustiti pouk in iti v sredi med obema k sodišču...

Cela zadeva nas tukaj ne zanima kot politična, ampak kot šolska. Politiško se bo že rešila drugače. Kot učitelji pa moramo vendar vedeti, kje se začneja in kje neha naša lastnost kot uradna oseba pri izvrševanju pouka. Ako bi kak neveden kmet količkaj motil pouk, ga sodišče kaznuje precej strogo. Tu je pa motilo na skrajni in nečuveni način pouk c. kr. sodišče samo po svojem uslužbencu in zataposel mu je dalo še žandarmerijo v pomoč! — Kje je torej meja, kje pravica? — Seveda je bil v tem slučaju tudi sodnijski sluga uradna oseba. Ali prevladuje moč uradne lastnosti sodnijskega sluga uradno lastnost šol. voditelja? Ali se da kaj storiti v obrambo tega slučaja, da bi se v bodoče ne mogel več pripetiti? Ali se zamore dobiti kako zadoščenje užaljene in ponižane avtoritete učitelja? Kaj je storiti?

Tu je polno vprašanj, ki se morajo rešiti, ker so principialnega pomena. Cenjeni tovariši, ki so na tem polju izvežbani, naj bi celo stvar razmišljali ter dali potrebne nasvete, kaj bi se moglo uspešnega s'oriti.

A n t. H r e n,
voditelj družbine šole na Muti.

Laški učitelji in goriški Slovenci.

(Od Soča.)

Zveza laških učiteljskih društev je zborovala na binkoštni ponedeljek v Gorici. To zborovanje je bilo žaljenje goriških Slovencev in pa hujskanje proti goriškim Slovincem.

Pričakovati bi bilo na takem shodu kakšnega stvarnega poročila o šoli, o napredku v šoli, o stanju učiteljstva itd., toda nič tega ni bilo, ampak vse zborovanje je obsegalo šovinistične govore, polne zaničevanja Slovencev in hujskanja proti njim.

Glavni žaljivec je bil predsednik Zveze, Mario Pasqualis iz Trsta. Že na magistratu, kjer je pozdravljaj župana, je govoril o slovenski invaziji ter opsoval Slovence z „gente

barbara“, zakar je žel veliko zahvalo. Na zborovanju je imel referat o učiteljskem vprašanju. Zahteval je, da se otvori v Kopru samo laško učiteljsko, slovensko pa premesti, ali ne v Gorico, češ: laške šole naj bodo na laških tleh, slovenske pa na slovenskih; če pa Slovincem manjka središče kulture, je to znamenje, da še niso tako napredovali, da bi si bili ustvarili tako središče. Če pa že hočejo biti z učiteljskim blizu Gorice, naj se zadovoljijo s Solkanom.

Ignorant je, kdor trdi, da goriški Slovenci nimamo svojega središča! Naše središče je Gorica. Gorica je glavno mesto slovenskega dela dežele, kakor je Gradišče ob Soči „la capitale de Friuli“. Tudi če ni mestna uprava v Gorici v slovenskih rokah, je vendar tu naše naravno središče. Pasqualis naj si ogleda Gorico malo bolj natanko, pa bo videl, da je prav lepo središče goriških Slovencev. Slovenci so v Gorici vedno bolj upoštevan faktor od laške strani; zato pa nas pusti hladne žaljenje Pasqualisovo, da smo „gente barbara“. Pasqualis kot šolnik naj bi si malce bližje pogledal šolske razmere v Gorici, pa bi videl, da polno otrok laških namreč, ne hodi v šolo ter da je med goriškimi Lahi 9000 analfabetov. Trditve, da stoji Gorica na laških tleh, je že izbita iz glave vsakega razsodnega Laha, ki zna trezno misliti. Gorici so dali Slovenci ime, ki so bili tu prej nego Lahi, Gorico redijo Slovenci! Gorica stoji na slovenskih tleh! To je pribito in tako jasno, da se o tem ne bomo z nikomur pričali. Kdor trdi nasprotno, s tem ni mogoče pametno govoriti.

Če bi imeli ti laški učitelji resne namene s šolo, potem bi se čisto nič ne protivili premestitvi slovenskega učiteljstva iz Kopra v Gorico, marveč bi rekli, da je taka premestitev edino umestna, ker učiteljske naj stoji pač v kraju, kjer more prinašati dobre sadove. Toda ne, kaj takega ne rečejo, ker v šoli ne vidijo šole, ampak so tako prevzeti hlapčevstva do laških caporionskih bankeroterjev, da upregajo šolo v politiko laške liberalne stranke. Kot taki vidijo v svoji šoli le vzgojevalnico šovinstov, Slovanom jo odrekajo kjer le morejo, če že to več ne gre, pa naj bo v takem kraju, kjer ne more uspevati tako kakor je treba.

Čemu ta gonja proti premestitvi v Gorico? Ali je laštvo v Gorici že kaj trpelo zaradi tega, ker je tu gimnazija, kjer je večina slovenskih dijakov; dobra tretjina dijakov na realki je slovenska, slovensko žensko učiteljske je tu — ali je šla pod zlo zaraditega „italianita“ Gorice? Saj to dijaštvo prav nič ne škoduje Lahom v Gorici, pač pa jim daje za služka — in če bi prišlo še nekaj slovenskih dijakov v nevarno središče goriških Slovencev, ali bo res treba potem pokopati Gorico pod slavizmom, kakor je sanjal Mario Pasqualis? Smešni so ti ljudje do skrajnosti! Iz vsega njihovega govorjenja pa gleda le — smrtno sovraštvo do Slovencev.

Pasqualis je imel svoje srce na jeziku, nekoliko bolj skrivnostno pa je bil dr. Giorgio Pitacco, c. kr. gimnazijski profesor v Gorici, sotrudnik najbolj laškega lista „Corriere Friulano“ in predsednik društva laških učiteljev v Gorici. Tudi Pitacco je veliko govoril o vrednosti šole za laštvo, da je treba skrbeti za šolo, ako hočejo Lahi obvarovati svoj jezik ob Soči, ob Trstu in v Istri; rekel je, da je prav, da so izbrali Gorico za zborovanje, da se tu pribije, da je izdajalec oni, ki misli, da je Gorica vredna le sprejemati slovenske in nemške učne zavode. Potem pa je namignil na kongres „Lege“, ki ima biti prihodnje leto v Gorici. Pitacco je rekel, da je sedanje zborovanje priprava za velik kongres „Lege“, na katerega prihitijo Lahi iz vseh „laških“ provinc Avstrije.

Torej zaničevanje Slovencev na tem zborovanju, hujskanje proti njim — to je vse šele priprava za velik proti Slovincem v Gorici naperjeni kongres „Lege“ prihodnje leto! Ho-te ostati skrivnostni, pa je govoril vendar jasno, da vidimo že zdaj, kaj namera vajo Lahi v Gorici prihodnje leto s kongresom „Lege“.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljanskemu učiteljstvu! Učiteljski izlet v nedeljo, 20. t. m. je k „Jurju“ na Dolensko ceto.

Socialni odsek.

Pedagoško društvo v Krškem je zborovalo dne 3. junija ob 10. uri dopoldne v prostorni risarski dvorani krške meščanske šole. Odbor se je tudi topot potrudil, da nudi svojim članom zanimiv dnevni red. Zato je bila pa tudi udeležba izborna. Zbralo se je nad 40 učiteljev in učiteljic od blizu in daleč. Poleg bližnjih tovarišev iz Leskovec, Vel. Podloga in Vel. Trna so prihiteli k zborovanju tovariši iz Cerkelj, Sv. Križa, Čateža, Buševce vasi in Kostanjevice. Povabilu so se odzvali celo jako oddaljeni tovariši iz Mokronoga, Radeč. Sent Jerneja in Vel. Doline, kar kaže, da je v naših vrstah navzlic skrajno korumpiranim razmeram še mnogo tovariš in mnoga tovarišica, ki se zaveda samega sebe.

1. točka dnevnega reda je bila gledališka predstava „V delu je sreča“, ki jo je za šolski oder po nemškem izvirniku priredil strok. učitelj tov. Drag. Humek. Igralec — meščanski učenci in učence 5. razreda — so izvršili svojo nalogo kar najizbornije. Nekateri igralci so bili naravnost dovršeni v svoji vlogi. Vsa čast strok. učitelju tov. Hočevarju, ki je nalogo režiserja tudi topot izvršno rešil. Lepo igranje naj mu bo v plačilo in v izpodbudo k nadaljnjemu delu. Prav je, da se je med igro vpletlo petje. Lepa pesem poživila igro in blagodejno vpliva na poslušalca. Učence 5. razreda so pod vodstvom tovarišice gospe dr. Romihove zapele uvodno in končno pesem tako dovršeno, kakor morejo zapeti le čista grla otrok, ki jih zna za stvar navdušiti idealna učiteljica. Impozanten je bil nastop duhov in čudil sem se, kje dobe igralci te pestrobojne obleke. Pozneje so mi povedali, da je vse izvešine domačega dela, saj je tovarišica Pavla Ziererjeva vse binkoštnice počitnice pridno šivala, namesto, da bi se odpočila od naporenega dela v šoli. Mnogo tovarišev nas je bilo, ki smo privikali videti krški šolski oder in kdo bi nam zameril, da se je v nas porodila želja, naj bi vsaj vsaka večja šola imela kaj takega. Med igro se je pozorišče mnogokrat izpremenilo, vselej se nam je pokazala nova, krasna slika. V posameznih odmorih nas je zabaval tov. Levstik s svojim kvartetom na gosli. Kvartet nas je popolnoma zadovoljil, saj je sestavljen iz — učencev.

V 2. točki dnevnega reda je predaval tov. Hočevar o vzgojnem pomenu šolskih odrov. Kar je govoril tov. Hočevar, bilo je zlato zrnje in vsa njegova izvajanja podpišemo z obema rokama. Ne samo, da se mladina na odru privadi občevanju v življenju, se ji tudi razširi obzorje, saj oder so „deske, ki pomenijo svet“. Poleg tega bi z gledališkimi predstavami privabili roditelje; kdo bi ne gledal rad svojega ljubljence na odru! Z gledališkimi predstavami bi združili roditeljske sestanke itd. Gledališke predstave so izvršteni vzgojni pripomoček. Igrati smejo samo učenci, ki so lepega vedenja in ki v šoli povoljno napredujejo, kar je lenuhom in razposajencem v bodrilo k poboljšanju. Jako važni so šolski odri tudi zato, ker bodo taki otroci pozneje v življenju lažje delovali med ljudstvom v čitalnicah, izobraževalnih društvih itd. Učitelji bi si tako vzgojili med narodom naraščaj, kakor ga vzgajajo naši nasprotniki. Tak naraščaj se bo pozneje rad vračal k učitelju in ga razumel ter ponesel to razumevanje med maso.

3. točka dnevnega reda je imela namen pokazati, v koliko smo na delu med ljudstvom. Odbor Ped. društva je poslal na vsa šolska vodstva poziv, naj pošljejo tov. Levstiku v Mokronog natančne podatke v tem oziru. Žal, da se marsikatera šola ni odzvala pozivu niti potem, ko jo je tov. Levstik ponovno opominjal. Kdor misli, da v našem okraju ni brezbriznežev in zaspancev, se grdo moti. Vseeno je tov. Levstik podal kolikor moči natančno poročilo, iz katerega smo dobili kolikor toliko jasno sliko o našem delovanju pri hranilnicah in posojilnicah, v občinskih odborih, v kmetijskih podružnicah, pri pevskih društvih, požarnih brambah, pri Sokolih, Ciril-Methodovih podružnicah, v čitalnicah, šolarskih kuhinjah, društvih za varstvo otrok, cestnih odborih itd.

Zadnja točka je bila posvečena 40 letnici šolskih zakonov. Tovariš Malnarčič je v navdušenih besedah ovisal pomen tega slavlja in prav je tako! Potrebovali bi večkrat takih opominov. Potrebni bi bili zlasti tovarištvu, ki v teh nemoralnih časih stoji pod vrhovno oblast ljudem, ki jim je eden glavnih smotrov ugonobiti moderno šolo in njen ustroj. Ob koncu svojega poročila se je tov. Malnarčič na navdušenjem in s hvaležnostjo spominjal našega presvetlega vladarja kot ustvaritelja in zaščitnika naše ljudske šole.

Ob zaključku zborovanja je tov. predsednik predlagal, naj bi društvo v prihodnje obrabalo večjo pozornost nadaljni izobrazbi učiteljstva. Pedagogike, metodike in eksperimentiranja z otroki smo siti do grla. Moderni nazori naj bi se ukoreninili. Ostati nam je pri enem metodiškem vprašanju dlje časa, ne pa loviti novih zadač samo zato, da se lahko reče: Ta in ta je izumel ali uvedel novo metodiko itd. Nove ideje se morajo živeti. V zadnjih letih smo z nervozno hitrostjo skakali od „mačke“ do „vzornih nastopov“, ki so se jih učenci naučili naizust, od tod do

„risanja“ in k skioptikonu“ ter dalje čez „spisje“ do „ponavljalne šole“, kjer pa najbrže ne bomo ostali niti toliko časa, da bo dozorel fizol, ki ga bodo ponavljalne učenke „praktično“ posadile in nakolile.

Po zborovanju smo se sešli pri „Jer-manu“, kjer nam je ob živahni zabavi kmalu potekel čas. Pri zborovanju in pri obedu smo pogrešali gospoda nadzornika Stiasnega. Gotovo je bil uradno zadržan, sicer bi si ne mogli razlagati, zakaj ni posetil zborovanja, kjer smo ga že izza dolgo vrsto let vajeni videti.

G—n.

Štajersko.

Konjiško učiteljsko društvo bode zborovalo v soboto, dne 3. julija t. l. ob desetih dopoldne v Zrečah po nastopnem vzporedu:

1. Pouk v prosti naravi — hospitacija pri tav. Schellu.

Vsled odloka okr. šol. sveta konjiškega z dne 2. junija t. l., števil. 607, so tovariši in tovarišice, udeleženci se te hospitacije, tega dne prosti pouka.

2. Zapisnik zadnjega zborovanja.

3. Prosti razgovor o letošnjih konferenčnih vprašanjih.

4. Društvene zadeve. (Pravila.)

5. Vprašalna skrinjica.

6. Predlogi.

NB. Zaradi obeda naj se vsakdo zgleda do 2. pri tov. Schellu.

Na polnoštevilno udeležbo vljudno vabi

Rado Jurko,

t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo dne 6. maja 1909 v ptujski okoliški šoli. Prišlo je le 35% vseh udov, ker je bilo kakor iz škafa.

Sklenilo se je, da kupujejo društveni udje razglednice in nar. kolke le pri društvu. oziroma pri onem, ki jih ima v zalogi. Tako lahko izkažemo, kaj smo tudi na tem polju storili za narod, pa tudi gmoten dobiček ima društvo, ker ima pri razglednicah 35% in pri kolkih 10% popusta.

Majniški svoj izlet priredi društvo dne 17. junija 1909 v Sv. Barbaro.

Ko se je tovariš predsednik spominjal 40 letnice šolskega zakona, je končno prečital resolucijo, ki je bila za uvodni članek „Učit. Tov.“ z dne 11. t. m. To resolucijo naj prepiše z utemeljevanjem vred vse učiteljstvo in poskrbi, da jo krajni šolski sveti, šolska vodstva (učiteljstvo te in te šole), učiteljska društva in druge korporacije sprejmejo in podpišejo in vposljejo na predsedstvo državnega zbora na Dunaju, oziroma „Slovanski jednoti“.

Tov. A. Hren z Mute je predaval v srčnem tonu „Mladina pred izstopom in po izstopu iz šole.“ — Dvojen je vzrok, da ne obrodi šola tistega sadu, ki bi ga morala. 1. šola, 2. življenje s svojimi razmerami, v katerih živi mladina po izstopu. Prvi vzrok je del, drugi splošen.

1. Učitelj bodi na višji stopnji mladini vodeč in svetujoč prijatelj, ne pa toliko strog učitelj. — Privedi mladino do samostojnega dela, zlasti do samostojnega mišljenja. Izbrisi pri izstopu s prijazno besedo vse neprijetne vtiske v šol. dobi.

2. Ostani v vednem stiku z mladino tudi po šol. dobi ter ji preskrbi duševne hrane in zabave. Oboje je mladini tako neobhodno potrebno kakor ribi voda. Če ne dobi dobre duševne hrane in zabave, si jo poišče sama v slabih tovarišiji ali pa zaide v roke ljudem, ki so sami nasprotniki šoli in učiteljstvu. Delo nasprotnikov paralizira s svojim delom. Ne izrabljati pa mladine v strankarske namene, temveč pred očmi ti bodi njen napredek v izobrazbi. — Ne podcenjuj posameznikov ter ne pusti mladine par let po izstopu popolnoma vnevar, da se ne izgubi. Če se ona ne briga zate, se brigaj ti za njo. Ogar je mladina, tistega je bodočnost; kakršna je mladina, taka bodočnost naroda.

„Hvala ti, tovariš!“

Tov. predsednik je izrekel željo, da se naj bi javljali tudi domači govrniki in govrnice: nujna je tu vsem najlepša prilika, da se vadijo v govorništvu.

D—r.

Goriško.

Tolminsko učiteljsko društvo. Za ustanovno „Učit. konvikta“ so nadalje vplačali: Hmeljak Pavla v Poljubinu 2 K, Peternej Franc v Šebreljah 5 K, Močnik Josip v Orehu 2 K, Brezavšček Katica na St. Viški gori 2 K, Perko Rudolf v Idriškem 2 K, Bensa Andrej v Stržiščah 1 K, Jevšek Gizela v Rutih 5 K in Tavš Josip v Čadrgu 2 K. Hvala! Dosedaj vplačanih 180 K. Le še en par je onih, ki niso dali obulusa za prekoristno napravo. Tudi ob 11. uri — še je čas!

O d b o r.

Občni zbor „Tolminskega učiteljskega društva“. Neprijazno in deževno je bilo v nedeljo, 6. t. m., ko smo se odpravljali v Tolmin, da se po dolgem času zopet snidemo s tovariši. Starejši kolegi so se ustrašili slabega vremena, nas mlajših pa ni bilo strah; prav dobro smo se imeli — pet po številu — v zaprtem vozu in smejali smo se Jupitru Plu-